

HALLINTOSILOISTA KUMPPANUUKSIIN

LUOVIENTALOJEN TUKE- JA KEHITTÄMISPOLITIikka

Luovia aloja koskevissa politiikkalinjauksissa painotetaan yhteistyötä julkisen ja yksityisen sektorin sekä kulttuurialan toimijaverkostojen välillä. Vuonna 2024 valmistellaan poikkihallinnollinen luovien alojen kasvustrategia, jossa tulisi ottaa huomioon ilmiöpohjaisen ohjauksen ja budjetoinnin rooli ratkaisuna monimutkaisiin, hallinnonalojen rajat ylittäviin yhteiskunnallisiin kysymyksiin.

Miksi luovien alojen politiikassa tarvitaan laaja-alaista yhteistyötä ja koordinaatiota?

- Luovat alat eivät noudata hallinnon rajoja eikä luovien alojen hallinnossa ole niille yhdenmukaista määritelmää.
- Cuporessa luovia aloja tarkastellaan yhteiseurooppalaisen tilastointisuositusten mukaisesti.
- Heikko ymmärrys luovan työn tarpeista vähentää politiikan vaikuttavuutta.
- Luovilla aloilla yritykset liikkuvat kulttuuristen ja taloudellisten toimintojen välimaastossa.
- Taide muodostaa luovien alojen keskeisen ytimen.
- Luovia aloja voidaan tarkastella ilmiöpohjaisena kokonaisuutena, jossa luovia aloja koskevaa politiikkaa toteutetaan koordinoitusti ja hallinnonalarajat ylittäen. Nykyinen ohjausjärjestelmä ei tue ilmiöpohjaista hallintoa.
- Tarvitaan rajat ylittävää strategiatyötä.
- Keskeisten ministeriöiden (OKM; TEM; UM), virastojen ja asiantuntijaorganisaatioiden (TAIKE; SES; KAVI; BUSINESS FINLAND) sekä aluehallinnon (ELY-keskukset ja uudet Elinvoimakeskukset) välisen vastuunjaon on oltava selvä.

”... creative industries policy seems to have limited capacity to embrace the hybridity and complexity of creative work, which also reduces its relevance and accuracy.”

HAUGSEVJE, A. D. (2022). Justifying creative work: Norwegian business support and the conflicting narratives of creative industries. *Cultural Trends*.

Kasvusopimukset yhteishallinnan mallina

Audiovisuaalisen alan [kasvusopimus](#) on malli luovien alojen dialogista ja yhteistyöstä julkisen sektorin ja elinkeinoelämän välillä. Kasvusopimuksia valmistellaan myös [musiikki-, peli-, ja kirjallisuusaloille](#).

Cupore kartoittaa jatkuvasti [valtion kulttuurirahoitusta](#). Samalla täsmennyy kuva valtion luovien alojen tukipolitiikasta. Tutkimuksemme ovat osoittaneet kulttuurin rahoitustiedon olevan hajanaisista ja luovien alojen tukipolitiikan epämääräistä. Tämä tietokortti keskittyy luovien alojen tukipolitiikan kokonaisuuteen ja kokoaa aihetta koskevaa tutkimusta sekä viimeaikaisia suosituksia kehittämistoimiksi.

Luovien alojen politiikkalinjauksia Suomessa

Luova talous ja aineeton arvo linjattiin kasvun kärjiksi vuonna 2017. Hallitusohjelmalla 2019 kasvatettiin AV-alan tuotantotukea ja perustettiin *Creative Business Finland*. TEM:n, OKM:n ja luovien alojen yrityskehittämisen ohjausryhmä alkoi toteuttaa Luovan talouden tiekarttaa. Koronapandemia paljasti kulttuurialan arvostuksen puutetta ja luovien alojen tuke- ja rahoitusjärjestelmien päivitystarpeita. Sen jälkeen **politiikkalinjauksissa** on esitetty ja/tai aloitettu useita toimenpiteitä:

- Hallituksen kulttuuripoliittinen selonteko, jonka yhteydessä laaditaan poikkihallinnollinen kasvustrategia luoville aloille.
- Pysyvät yhteistyömenettelyt OKM:n sekä TEM:n välillä.
- Ministeriryhmä sekä neuvotteluelin luoville aloille. Toimien koordinointi yhteistyössä alan toimijoiden ja edustajien kanssa.
- Luovien alojen edistämistehtävien laajempi kokoaminen OKM:öön sekä luovien alojen viraston perustaminen sivistyshallintoon.
- Digitaaliseen kehitykseen vastaaminen uusilla toimintamalleilla ja rahoitusvälineillä.
- Monikanavaisen rahoituksen edistäminen kulttuuri- ja luovien alojen tukemiseksi.
- Kulttuuri- ja luovien alojen pienten yritysten ja yksityisten elinkeinoelämätoimijoiden huomioon ottaminen kehittämis-, tuke- ja rahoitusrakenteissa.
- Suomalaisen taiteen ja luovien alojen yritysten kansainvälistymisen tukeminen.
- Kulttuurialojen vahvistaminen maakuivatyyssä.

LUOVAN ALAN EKOSYSTEEMIENTEN KYPYSYTTÄMINEN VAATII HALLINNOLTA KÄYTÄNNÖN TOIMIA

”... monistettavien sisältöjen liiketoiminnan kehittäminen, volyymin kasvattaminen, ja ekosysteemin kypsyttyminen on keskeisin kehityskohde. Se edellyttää rahoituksen lisäksi pitkäjänteistä panostamista sekä nykyisten että tulevien yritysten liiketoimintaosaamisen kehittämiseen.”

SALMINEN, V., PIIRAINEN, K. & UITTO, H. (2023). Julkisten rahoitusinstrumenttien toimivuus monistettavien sisältöjen rahoituksessa. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 2023:12.

Luovien alojen tuen erityispiirteitä

Luovien alojen strategiatyön tulisi olla dynaaminen kokonaisuus, joka kiinnittyy toimialojen ja yritysten toimintaedellytyksiä tukeviin organisaatioihin. Julkisella vallalla on tärkeä rooli luovien alojen monimutkaisten tarpeiden tukemisessa. **Rahoitusvälineissä** korostuu myös yhteistyö julkisen ja yksityisen sektorin välillä. Toistaiseksi luovia aloja ei ole riittävästi huomioitu elinkeino- ja innovaatiopolitiikassa ja luovilla aloilla **TKI-rahoitus on alihyödynnettyä** pelialaa lukuun ottamatta. Esimerkiksi AV-alan osalta tarinankerrontaa ja teosten tuotantoa ei pidetä TKI-toimintana. Luovilla aloilla **yhden henkilön yrittäjyys** on yleistä, mutta rahoituksen edellytyksenä vaaditaan usein yksilölliset voimavarat ylittäviä ponnisteluja. Monet luovien alojen yritykset eivät täytä rahoitusjärjestelmien vaatimuksia ja niiden on ollut vaikeata saada rahoitusta, koska niiden markkinapotentiaalia pidetään rajallisena ja liiketoimintamalleja skaalautumattomina. **Rahoitusta tarvittaisiin alkuvaiheen yrityksille ja yksinyrittäjille** konseptointiin, tuotantoon, markkinointiin ja muihin operatiivisiin kustannuksiin. AV-tuotantokannustin on harvinainen räätälöity tuki, jollaista kaivataan myös muille kulttuurin toimialoille.

Kohti yhtenäisempää luovien alojen ohjausta

Luovien alojen tukipolitiikka on hajaantunutta ja siilomaista, kun taas alaa määrittävät monimutkaiset ekosysteemit. Suorien tukien lisäksi tarvitaan useiden politiikkasektoreiden vastuulla olevia epäsuoria tukitapoja (esim. verohelpotukset, koulutus, kulttuuritapahtumien, -klustereiden ja -infrastruktuurin edistäminen, tekijänoikeuksien tukeminen). Myöskään eettisiä kysymyksiä ja ekologista kestävyttä ei tule unohtaa luovien aloja kehitettäessä. **Ilmiöpohjainen lähestymistapa** voi parantaa luovien alojen rahoitusprosesseja ja tässä **valtionavustusviranomaisilla on tärkeä rooli**. **Ilmiöpohjainen budjetointi** voi tehostaa resurssien käyttöä ilman lisärahoitusta, esimerkiksi kokoamalla yhteen eri hallinnonalojen luoville aloille suunnattuja rahoituksia. **Ohjauksen koordinoitua** tulisi vahvistaa **valtioneuvoston tasolla**, esimerkiksi perustamalla ministeriryhmä tai neuvotteleva elin käsittelemään kulttuuri- ja luovia aloja poikkihallinnollisesti. **OKM:n, TEM:n ja UM:n vastuut ovat keskeisimmät** luovien alojen politiikassa. Selkeästi nimetty taho voi toimia ilmiöpohjaisen ohjauksen **keskuskoordinaattorina** linjaten kaikki toimijat yhteisten strategisten tavoitteiden saavuttamiseen.

Olennoisimmat hallinnon dokumentit

Opetus- ja kulttuuriministeriö (2022). *Kulttuurin aika on nyt ja aina. Kulttuurialan tulevaisuustyöryhmän ehdotukset seuraavalle hallituskaudelle*. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2022:23. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-764-2>

Tarjanne, P. (2020). *Luovan talouden tiekartta*. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 2020:48. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-327-568-3>

Tarjanne, P. (toim.) (2023). *Av-alan kasvusopimus. Av-alan kasvusopimustyöryhmä*. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 2023:33. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-327-601-7>

Valtioneuvosto (2023). *Vahva ja välittävä Suomi: Pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelma 20.6.2023*. Valtioneuvoston julkaisuja 2023:58. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-763-8>

Valtiontalouden tarkastusvirasto (2020). *Havaintoja ilmiöpohjaisesta budjetoinnista*. <https://www.vtv.fi/app/uploads/2020/10/vtv-julkaisu-havaintoja-ilmio-pohjaisesta-budjetoinnista.pdf>

JULKISISSA ASIAKIRJOISSA USEIMMIN ESITETYT TAVOITTEET

- Kulttuurisisältöjen tuotekehitys, vienti ja kansainvälistyminen.
- Välittäjätoiminta OKM:n sektorilla.
- Rahoituksen saatavuus luoville aloille, erityisesti aineetonta arvonluontia tuottaville ja alkuvaiheen yrityksille.
- Raakilevaiheen ja vakiintuneiden yritysten välisten rahoitusaukkojen täyttäminen.
- Luovien alojen tukien integrointi osaksi yritysten kehittämisen ja rahoituspalveluita.
- Liiketoiminnan, myynnin ja markkinoinnin osaamisen kehittäminen.
- Julkisen ja yksityisen sektorin rajat ylittävä vuoropuhelu, verkostot ja yhteensovitettavat rahoitusinstrumentit, ekosysteemit ja klusterit.
- Digitalisaation, alustateollisuuden ja tekoälyn hyödyntäminen luovien alojen sisältöjen luonnissa, jakelussa ja kuluttamisessa.
- IP-oikeuksien hallinta ja hyödyntäminen.
- Kestävyyden ja vastuullisuuden ymmärtäminen kilpailutekijöiksi.
- Ammattitaitoisen työvoiman saatavuus eri toimialoilla.
- Rahoituksen vaikuttavuuden arvioinnit.

”Since small and medium companies, freelancers and non-for-profit organisations are overrepresented in [cultural and creative sectors], adequate support tools should recognise the importance and the specific needs of these creative communities.”

OECD (2022). *The Culture Fix: Creative People, Places and Industries. Local Economic and Employment Development (LEED)*. OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/991bb520-en>

SUOSITUKSET

- Varo liian laajaa tai epämääräistä luovan alan määrittelyä. Tee selväksi kulttuuri- ja luovien alojen politiikan suhde.
- Muista, että luovien alojen eri osilla on erilaisia rahoitus- ja tukitarpeita.
- Kartoita luovien alojen toimijakenttä alueelliselta tasolta lähtien ja selvitä olemassa olevat verkostot ja tarpeet politiikan perustaksi.
- Tunnista luovien alojen monipuoliset toimintamuodot aina yksittäisistä taiteilijoista ja yksinyrittäjistä ryhmien produktioiden ja tapahtumien kautta suuriin yrityksiin ja kulttuurilaitoksiin.
- Selvennä mihin osiin taiteen ja luovien alojen jakeluketjuja suoria tuki-instrumentteja on järkevää kohdentaa ja kenen vastuulla tukitoimet ovat.
- Tunnista sekä markkinoihin perustuva liiketoiminta että voittoa tavoittelematon toiminta. Julkinen rahoitus on taiteelle ja kulttuurille edelleen Suomessa elintärkeää ja myös sitä tulee kehittää strategisesti.
- Tarkenna mitkä toiminnot tähtäävät ensisijaisesti kotimarkkinoille ja mitkä tavoittelevat myös globaalia kasvua.
- Huomioi Yleisradion merkittävä asema luovilla aloilla.
- Muista, että taide on luovan työn ja toiminnan keskiössä.